

Ch'ullqhisipkaktanwa

Alejandro Enrique Numbela Rodríguez

Aka yatiqaña utaxa janiwa walikitti, maynirixa janiwa ukhamäkanti. Nayaxa janiwa wali khust'ata yatiqirikayatti, ukampinsa janiwa khitisa turiykitantixa. Ukanxa, kuna jani walt'äwi utkipanxa, nuwarasiñampiwa askichatanxa, jichhaxa janiwa ni uñkatanjamakisa aka yuqallanakaruxa. Mati jilaxa suma jaqiwa, Robertoxa sapürjamawa janchi samijata turiyitu. Nayrurüxa, "C" tamampi anatapxta ukhaxa, uka ipixa masinakapampixa niyakisa k'usillukapxaspa ukhamwa naya uñkatata yanasipxi. Yanqha sutinakampikiwa sutinchasipkitu: k'illimi, qhisti, tupak, uywa. Walüruxa uka yuqallaruxa nuwjaña munayata, yatichañataki, niya ch'akuntañampiskayata ukhamaruwa jark'iri jaqixa uñjitu. Janiwa akch'asa walikitti; Jichhaxa taykajawa jutani, aka yatiqaña uta irpirimpi parliri, inacha jani jaqsuxitaspa.

Tantachäwitxa mistsunjapxtwa. Aka irpiri tataxa wali llajthataynawa, kuntima uka yuqallanakaxa lurapxitu q'ala yatiyta. "Sawkasipxitu, thuskatapxitu, luthataña munapxitu", ukampinsa janiwa kamsirjamakisa, amukiwa, uka Roberto yuqallana laripajaya SEDUCA uksana irnaqchixa, ukhamaxa janiwa chansasiñapakitti, jaqsupxaspawa. Irpiri tataxa mä kutixa sanwa, nayra irpirixa janiwa akankxitti, kunalaykutixa janiwa suma apnakirikanti, ukampisa taqiniwa yatipxta, jupax yanapampiwa juti. Inamayawa taykajampi, nayampixa arsusipta, antisakiwa mamajaru jisk'achi, niyakisa isipa uñjasa waq'aqkaspas ukhamwa uñkati: "Yuqamaxa, maya kutimpitima kunsä jan wali lurani ukhaxa alisnukutawa uñjasini, nayawa taqiwjaru jawsä, yatiyä jani yaqha pajanti yatiqaña utaru qatuqapxañapataki" ukhamwa uka sallqa anuxa wajart'asi. Taykajatima jachasapanxa, uka jaqiruxa kunkapata q'upthapiriskayatxa. Taykajaru qhumantasisawa ukawjata mistuwayxapta.

Mochila Segura sutini tamawa chharmanthixa purini. Utajawjankakipkaspasa, ukhanxa jaqi jiwayapxi, aka jayranakaxa aka yatiqaña utaru thijwiri jutasipki, inacha yanqha umanaka, manq'anaka, yänaka utjaspa sasina. Niyakisa ñanqha jaqinakapkirista ukhamwa uñjapxitu. Nayjama ch'iyart'ata janchini waynanakaruxa wali thapsupxitu, niyapuniwa kuna p'iyastsa luk'anampi luqantapxitu. Taaaata, janq'u ajanunikaruxa janiwa ni chililiripsa mayipkitti, alaqaqiwa thaqhijama q'ipinakapa uñarapxi, ukatxa pallapalla jaqinakaxa mäkiwa sartawayxi.

Yatichirinakaja, mawk'anakxa munasipxituwa. Mawk'a suma yatiqiriskaraktwa, janiwa ukax llakikitti. Yatiqaña utana anqapanxa jark'iri tataxa niyakisa t'ixitakaspä ukamawa sayt'asis nuwaña munapxitu ukhaxa sayani. Nuwantasiña, arxatasiña munta ukhaxa jank'akiwa juti. Irpiri tataxa akawjanakana sarnaqaskiwa, jani uñjiriwa tuku, ukampisa martes uruxa sintwa thithiyapxitu. Parlasipkpana, sasina janiwa yäqkayatti, uka uñjasaxa uka yuqallanakaxa juk'ampi jani wali arunaka parlapxitanxa, mä uruxa Llanos jaqiruxa akhama siri ist'ta: "taykamaxa thujsa q'aphi warmiwa". Inamayawa jark'iri jaqixa ukankaskanxa, ukhampachawa ampära muqucht'asta, kutikipstasa ch'akuntta, wiñaya amtasiñapataki.

Traducción: Nelson Gabriel Yapu Machicado

